

Mikolaj Dymek

Vägar som bär eller broar som brister?

*Reflektion över forskningsprojekt
i gränlandet akademin-kommunikationsbranschen*

Utgör forskningen ett världsfrånvänt elfenbenstorn som reciterar inbördes på utdöda språk och lämnar notan för spektaklet hos skattebetalarna? Tvivelsutan är inte problematiken så pass enkelspårig att den fullständigt ryms inom staketet för ”nyttiga verkligheten”, det vill säga, enligt flera samhällsdiskurser, vinstdrivande företagsverksamhet. Jag ägnade tre år åt frågeställningen som deltidsanställd på en PR-byrå som så kallad inhouse-forskare samtidigt som jag post-doktorerade på universitetet.

Vägar som bär eller broar som brister var titeln på ett öppet seminarium som jag arrangerade år 2012 på Uppsala universitet med representanter från näringslivet och forskning som diskuterade frågor kring deras samarbete. Som så kallade ”Flexit-forskare” hade jag den (ungefär obligatoriska) äran att arrangera detta inom ramen för mitt tre-årig post-doktorala forskningsprojekt finansierat av Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (RJ).

Mitt projekt var knappast unikt – det pågående RJ-projektet Flexit är inne på sitt nionde år med 23 post-doktorala treåriga humsam-forskningsprojekt,¹ samtliga i samarbete med gästföretag. Minst sex stycken

projekt – och flera potentiella som inte blev av – behandlade i bred bemärkelse “medie- och kommunikationsfältet” genom företag aktiva inom digitala medier, (e-)böcker, reklam, och mitt projekt som avhandlade “konsument-PR och digitala medier”.

Konkret handlade mitt Flexit-projekt om att med gästföretaget (en PR-byrå) utforska: 1) användningen av digitala medier i PR-sammanhang, 2) användningen av (data)spelmekanismer inom digital marknadskommunikation, 3) PR-industrin ur ett kulturindustriellt perspektiv.

25 procent av tjänsten var i egenskap av ”analytiker”, finansierad av och anställd i PR-byråns s.k. *insight*-avdelning som producerade analyser (“*research*”) och planer (“*planning*”) för PR-kampanjer. Resterande 75 procent av tjänsten var egen forskningstid finansierad av RJ, affilierad med Uppsala universitet.

Mina reflektioner baseras på analyser av personliga och andras Flexit-erfarenheter, men utgör inget renodlat forskningsprojekt (även om jag ställt upp som informant för forskningsprojekt om samarbeten mellan

Mikolaj Dymek, universitetslektor i strategisk kommunikation med inriktning mot marknadskommunikation vid Mittuniversitetet. Hans forskning handlar om marknadskommunikation, PR och digitala medier. Han har medredigerat *The Business of Gamification – A Critical Analysis* (2016, Routledge) och *Video Game Marketing – A Student Textbook* (2016, Routledge).

näringsliv-academia), eller något försök till helhetsutvärdering av Flexit-projektet.

En kaskad av kulturkrockar

Flexit-projektet vill enligt egna utsagor:²

- 1) Bygga broar mellan humanistisk/samhällsvetenskaplig forskning och näringslivet.
- 2) Underlätta kunskapsutbyte och stimulera kontakter.
- 3) Påverka meriteringssystemet så att näringslivserfarenheter värderas högre.
- 4) Visa alternativa karriärmöjligheter.

Detta låter onekligen attraktivt och visionärt – men frågan är om det går att utröna något större budskap bakom dessa paroller. Det går omedelbart att hänge sig åt (tidstypisk) kritik av *New Public Management* (NPM) i universitetsvärlden, alternativt rulla ut den retoriska röda mattan för “regionala klustersamarbeten”, ”Triple helix-baserade” innovationssystem och ”universitets-spinoffs” – men först mina empiriska reflektioner från “verkstaden”.

Samarbetet med mitt gästföretag kan – och det föga oväntat – beskrivas som en sprudlande kaskad av kulturkrockar. Utan näringslivserfarenhet var min avsikt att byta universitetsmiljön för att, *ad novum*, möta en utforskad verklighet i form av ett ungt, dynamiskt, projektbaserat företag i kommunikationsbranschen.

Byrån bestod av tiotalet rastlösa medarbetare som “kedjemobilsamtalade” indränkta i senaste musiken flödandes från ett professionellt ljudsystem ut i det öppna kontorslandskapet (gästföretaget har rötter i DJ-musikscenen) – allt med syftet att försöka skapa nästa “super-virala” kommunikationskampanj.

På så sätt byggdes onekligen (tillfälliga) broar mellan två miljöer och flertalet personer som aldrig skulle ha mötts, dessutom inom ramen för gemensamt (vinstgenererande) arbete men också seminarier och andra mötesplatser.

De mindre sangviniska, tidvis inkommensurabla, kulturkrockarna bestod av kunskapssynen, organisationskulturen samt arbetsprocesser.

Rådande kunskapssynen i mitt gästföretag, och många andras, var av *instrumentell* karaktär med inslag av “gerontokratisk autodidakt fronesis”, dvs. “nyttig” (med andra ord vinstgenererande) “tyst” (“som inte går att skriva ner”) kunskap i händerna på “erfarna” praktiks specialister (dvs. med pondus-byggande bransch-hundår under bältet).

Detta perspektiv är nog inte unikt för en ung bransch med begränsade institutionaliserade professionaliseringsmekanismer eller högre bildningstraditioner. Dock ställdes denna melerade kunskapssyn på sin spets i samband med implicita antaganden kring “frågeföretaget”.

Stereotyp baseras akademiska miljöer på meritokratiska, polemiserande, kritiska och ifrågasättande kunskapsbegrepp – akademiska seminariertraditionen eftersträvar att vara *öppen* i praktiskt taget samtliga betydelser. Denna öppenhet förväxlades på väg över till “andra sidan bron” till att mottas som ett mållöst, förlustbringande, kontraproduktivt, verklighetsfrämmande, abstrakt teori-lovsjungande, navelskådande utan pragmatisk rutin. Branschfrågor ställs bäst av rutinerade branschspecialister – brobyggande akademiker jobbar (helst snabbt och effektivt) på svarets sida. “Frågeföretaget” byggdes med andra ord på branschförankrad, ovan beskriven, “gerontokratisk autodidakt fronesis” – *inte* på “svåra” akademikers evinnerliga ifrågasättande.

Vilket blir en flytande övergång till organisationskulturernas skillnader mellan universitet och gästföretag. Detta utgör kulturkrockens själva pudelkärna och kan expanderas oändligt.

Generella observationer: gästföretaget var organiserat kring korta och arbetsintensiva projekt (runt 3-4 veckor), extrem tidsfokus (varje timme, inklusive forskning, internderiterades personligen enligt dussintalet tariffer), hög budgetmedvetenhet (till exempel ibland dikterades mötesdeltagande av projektbudgetens status), hög personalomsättning, isolerade arbetsprocesser (“stegraketer”), fetischistisk kundfokus, extremt resultatorienterad projektledning, en hierarkisk makt-, legitimitets- och kunskapsstruktur trots till

synes ”platt” organisation, samt specifikt för byråvärlden – fokus på en ”positiv”, friktion-slös, lösningsorienterad, känslöstämningsskursor av att ”allt är möjligt”.

Det fanns med andra ord begränsat utrymme i operativ verksamhet åt akademiskt, kritiskt (”negativt?”), ”mållöst” utforskande utan tidsplan, garanterade lösningar och lönsamma svar.

Det är ganska uppenbart att detta inte nödvändigtvis utgjorde den mest främjande arbetsmiljön för fokuserad, kvalitativ och textproduktionsbaserad forskning. Att hitta arbetsro och forskningsfokus i kontorslandskapet gick efter ett tag – svårare var däremot att med forskningstidens självdiktade flexibilitet kunna isolera sig från brådskande dödligheter, lojaliteten till och lagkänslan i företagsprojektet.

Företagets lakej?

Men i den balanserade rättvisans namn måste luppen även riktas mot den andra parten i brobygget – academia. Det bör nämnas att i vissa humsam-fält är företagssamarbete närmast att betrakta som en oanständighet som tvivelsutan inkräktar på forskningens integritet.

I mitt fall utgjorde detta inte en större utmaning eftersom inom min disciplinära bakgrund, industriell/företagsekonomi, finns en tradition av gränsdragningar – man blir *inte* företagets lakej genom att forska om det, lika lite som till exempel ornitologer blir till fåglar av att studera dessa.

Men i andra humsam-fält finns inte denna gränsdragningstradition, och kanske huvudsakligen negativt i termer av forskningens oskrivna *savoir vivre*: ”varför studera företag när man kan studera djuplodande frågor istället?”

På så sätt kan man säga att punkt 3 och 4 i Flexit-programmets mål (se ovan) onekligen belysts, men knappast grundligt förändrats – Flexit är ingen genväg *vis-à-vis* klassisk karriärväg uppåt-framåt genom disciplinens hierarkier.

Saknar branschens energi

Finns det ingen frälsning från denna fado-liknande klagosång över brobyggandets krämpor?

Jo, Flexit-projektets tre år utgjorde de mest insiktsfulla och händelserika hittills i min akademiska karriär. Rent praktiskt innebar det mängder av empiri, en forskningsutveckling mot MKV-området med min nuvarande lektorstjänst som resultat – ja, den största praktiska insikten var en makalös vilja att återvända till den renodlade akademiska karriären.

Det jag saknar mest är PR-branschens fångslände energi – under Flexit-åren *ville* jag jobba med företagsprojekten fulla av gemenskap, handlingar och rappa projektfaser, *istället* för att själv stirra på ett tomt Word-dokument och invecklade Special Issue CfP:s. Gästföretaget kommunicerade ofta Flexit-samarbetet utåt, t.ex. mot nyanställningar eller kunder, som också var hövligt nyfikna över samarbetsformen.

Med en medie- och kommunikationsbransch i drastisk omstöpning med ömsom Ragnarök (traditionella journalistiska massnyhetsmedier), ömsom Klondyke (PR/reklam, sociala medier, app-ekonomin och så vidare) är dess intresse av akademiskt samarbete förstäligt – säkerställa bräcklig existens, eller legitimera nyskapelser, men båda utgör svallvågor från digitaliseringens tsunami. Humsam-akademiens relativt nyfunna intresse av industrisamarbete har en mer politisk upprinnelse där tentativa förklaringar går att finna i fonden av NPM-vurm och nyttoimperativ som onekligen genomsyrar stora delar av svensk forskningsfinansieringspraxis.

Möjligen vill humsam-forskningsstiftelser legitimera en fristad från tillväxt- och kommersialiseringsdiskurser inom forskningen, genom att påvisa de dimensioner som är diskurskompatibla för att på så sätt klargöra dimensionerna som *inte* är tillväxtfrämjande, och därmed av annan betydelse? Onekligen pågår debatten och många svåra spörsmål måste besvaras för att förtydliga humsam-forskningens position inför framtiden.

Noter

1. Riksbankens Jubileumsfond (2017b).
2. Riksbankens Jubileumsfond (2017a).

Referenser

- Riksbankens Jubileumsfond (2017a). Flexit. [Online.] Available at <<http://www.rj.se/Var-forskning/Flexit---for-akademi-naringsliv-och-organisationer/>>. [Accessed February 1, 2017.]
- Riksbankens Jubileumsfond (2017b). Flexit-forskarna. [Online.] Available at <<http://www.rj.se/Var-forskning/Flexit---for-akademi-naringsliv-och-organisationer/Flexit-forskarna/>>. [Accessed February 2, 2017.]